

วันชาติ วันพ่อแห่งชาติ: ทศกัณฐ์แห่งพระมหากษัตริย์คุณ สู่วันแห่งความกตัญญูของแผ่นดิน

บทความพิเศษ

เหม็นต สีหศักดิ์พงษ์สุนทร

Heymunta Sihasakkapong Sundara

กองประวัติศาสตร์และพิพิธภัณฑ์ทหาร กองบัญชาการสถาบันวิชาการป้องกันประเทศ ต.คูคต อ.ลำลูกกา จ.ปทุมธานี 12130

Military History and Museum Division, National Defence Studies Institute Headquarters,

Khu Khot, Lam Luk Ka, Pathum Thani, Thailand 12130

E-mail: sihasak195@gmail.com

วันที่ 5 ธันวาคม ของทุกปี เป็นวันคล้ายวันเฉลิมพระชนมพรรษา พระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร พระมหากษัตริย์รัชกาลที่ 9 แห่งพระบรมราชจักรีวงศ์ ผู้ทรงพระคุณอันประเสริฐ ถือเป็นวันสำคัญอย่างยิ่งของชาติไทย กล่าวคือ เป็นวันชาติ และวันพ่อแห่งชาติ

พันโท, หัวหน้าแผนกประวัติศาสตร์และโบราณคดีทหาร กองประวัติศาสตร์และพิพิธภัณฑ์ทหาร กองบัญชาการสถาบันวิชาการป้องกันประเทศ

วันชาติ คือ วันที่กำหนดให้เป็นวาระเฉลิมฉลองอย่างยิ่งใหญ่ของความเป็นชาติของประเทศนั้น ๆ วันชาติมักจะเป็นวันสถาปนาประเทศ วันก่อตั้งรัฐ ดินแดน หรือวันที่มีเอกราชในรัฐหรือได้รับเอกราชคืนจากผู้ยึดครอง นอกจากนี้ ยังอาจใช้วันที่มีความสำคัญในประวัติศาสตร์ หรือวันสำคัญทางศาสนาเป็นวันชาติด้วย บางรัฐถือวันเกิดของประมุขแห่งรัฐเป็นวันชาติ โดยเฉพาะรัฐที่มีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข ในกรณีที่เปลี่ยนประมุข วันชาติก็เปลี่ยนด้วย หรืออาจจะเป็นวันที่มีความสำคัญทางประวัติศาสตร์อื่น ๆ โดยทั่วไป

วันชาติในประเทศไทย เป็นวันที่คนไทยร่วมกันเฉลิมฉลองอย่างยิ่งใหญ่ โดยมีประกาศอย่างเป็นทางการครั้งแรกกำหนดให้วันที่ 24 มิถุนายน เป็นวันชาติ เริ่มประกาศใช้ตั้งแต่วันที่ 18 กรกฎาคม พ.ศ.2481 เป็นต้นมา¹ ในสมัยรัฐบาล พลเอก พระยาพหลพลพยุหเสนา เป็นนายกรัฐมนตรี ต่อมาใน พ.ศ.2503 รัฐบาลจอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ ได้ประกาศยกเลิกวันชาติวันที่ 24 มิถุนายน และให้ถือวันพระบรมราชสมภพของพระมหากษัตริย์เป็นวันชาติแทน โดยให้เหตุผลว่า “...เพื่อให้เป็นไปตามขนบประเพณีของประเทศที่มีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข...”² ซึ่งตรงกับวันคล้ายวันเฉลิมพระชนมพรรษาของพระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร วันที่ 5 ธันวาคม โดยออกประกาศสำนักนายกรัฐมนตรี เรื่อง ให้ถือวันพระบรมราชสมภพเป็นวันเฉลิมฉลองของชาติไทย ความว่า

“...ด้วยคณะรัฐมนตรีได้พิจารณาเห็นว่า ตามที่ได้กำหนดให้มีการเฉลิมฉลองวันชาติไทยในวันที่ 24 มิถุนายน นั้นได้ปรากฏในภายหลังว่ามีข้อที่ไม่เหมาะสมหลายประการ

ในด้านประชาชนและหนังสือพิมพ์ก็ได้เสนอแนะให้พิจารณาในเรื่องนี้หลายครั้งหลายคราว คณะรัฐมนตรีจึงได้แต่งตั้งคณะกรรมการขึ้นพิจารณา โดยมี พลตรี พระเจ้าวรวงศ์เธอ กรมหมื่นนราธิปพงศ์ประพันธ์ รองนายกรัฐมนตรี เป็นประธาน

คณะกรรมการนี้ได้พิจารณาแล้วเสนอความเห็นไว้ว่า ประเทศต่าง ๆ ได้เลือกถือวันใดวันหนึ่งที่มีความสำคัญเกี่ยวเนื่องกับชนในชาติต่าง ๆ กัน โดยถือเอาวันประกาศเอกราช วันอิสรภาพ วันตั้งถิ่นฐาน วันสาธารณรัฐ วันสถาปนาพระราชวงศ์บ้าง ซึ่งไม่เหมือนกัน แต่ประเทศที่มีพระมหากษัตริย์เป็นประมุขของชาติโดยทั่วไปนั้น ได้ถือเอาวันพระราชสมภพของพระมหากษัตริย์เป็นวันเฉลิมฉลองของชาติ เช่น ประเทศอังกฤษ เนเธอร์แลนด์ เดนมาร์ก สวีเดน ญี่ปุ่น ฯลฯ เป็นต้น แม้ประเทศไทยเราเองก็ได้ถือเอาวันพระราชสมภพเป็นวันเฉลิมฉลองของชาติไทยมาแล้ว เพิ่งจะมากำหนดเอาวันที่ 24 มิถุนายน เป็นวันชาติเพิ่มขึ้นอีกวันหนึ่งในระยะหลังนี้เอง

คณะกรรมการฯ จึงมีความเห็นว่า เพื่อให้เป็นไปตามขนบประเพณีของประเทศที่พระมหากษัตริย์เป็นประมุข และเป็นการสมครสมานสามัคคีรวมจิตใจของบุคคลในชาติโดยทั่วกัน จึงสมควรจะถือเอาวันพระราชสมภพของพระมหากษัตริย์เป็นวันเฉลิมฉลองของชาติไทยต่อไป โดยยกเลิกวันชาติในวันที่ 24 มิถุนายน เสีย

คณะรัฐมนตรีพิจารณาเห็นชอบด้วย จึงได้ลงมติให้ยกเลิกประกาศสำนักนายกรัฐมนตรี ลงวันที่ 18 กรกฎาคม 2481 เรื่อง วันชาตินั้นเสีย และให้ถือเอาวันพระราชสมภพของพระมหากษัตริย์เป็นวันเฉลิมฉลองของชาติไทยด้วยต่อไปตั้งแต่บัดนี้...”³

¹ ประกาศสำนักนายกรัฐมนตรี, เรื่อง วันชาติ, ราชกิจจานุเบกษา, เล่ม 55, วันที่ 1 สิงหาคม 2481, หน้า 1322

² ประกาศสำนักนายกรัฐมนตรี, เรื่อง ให้ถือวันพระราชสมภพเป็นวันเฉลิมฉลองของชาติไทย, ราชกิจจานุเบกษา, เล่ม 77 ตอน 43, วันที่ 24 พฤษภาคม 2503 หน้า 1452

³ เรื่องเดิม, หน้าเดียวกัน

ข้อความตามประกาศข้างต้น จึงเป็นที่มาของการกำหนดให้วันเฉลิมพระชนมพรรษา ของพระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร เป็นวันชาติโดยมติคณะรัฐมนตรี ครั้งแรกเมื่อปี พ.ศ.2503 เป็นต้นมา ในวันสำคัญดังกล่าวยังถือว่าเป็น “วันพ่อแห่งชาติ” ด้วยประการหนึ่ง แต่มิได้เริ่มกำหนดหวังปีเดียวกับวันชาติแต่ประการใด แต่ได้มีการเฉลิมฉลองในวาระสำคัญของชาติทั้งสองประการนี้มาโดยตลอด

วันพ่อแห่งชาติ เป็นวันแห่งการยกย่องความเป็นพ่อและความผูกพันของพ่อ ตลอดจนอิทธิพลของพ่อที่มีต่อสังคมโดยเฉพาะประเทศในทวีปยุโรปที่นับถือศาสนาคริสต์ นิกายคาทอลิก จะมีการเฉลิมฉลองวันพ่อในวันที่ 19 มีนาคม ในชื่อวันนักบุญโยเซฟตั้งแต่ยุคกลางเป็นต้นมา⁴ ในอเมริกา วันพ่อถูกตั้งขึ้นโดยโซโนรา สมาร์ท ดีอด และมีการเฉลิมฉลองในวันอาทิตย์ที่สามของเดือนมิถุนายน จัดขึ้นเป็นครั้งแรกในปี พ.ศ.2453 เป็นต้นมา วันพ่อ จึงเป็นวันสำคัญสากล แต่จะกำหนดจัดงานเฉลิมฉลอง โดยกำหนดเอาวันสำคัญเกี่ยวเนื่องด้วยกับการเคารพเทิดทูนผู้มีพระคุณ หรือผู้ที่เปี่ยมแรงบันดาลใจในการยึดเหนี่ยวต่างกันไป ขึ้นอยู่กับประเพณีของแต่ละประเทศในการเคารพความเป็นพ่อ⁵

“พ่อ” เป็นบุคคลผู้มีพระคุณและมีบทบาทสำคัญต่อครอบครัว สังคม ที่ผู้เป็นลูกจะต้องเคารพเทิดทูน และ

ตอบแทนพระคุณด้วยความกตัญญูกตเวที และสังคมจะยกย่องให้เกียรติรำลึกถึงผู้เป็นพ่อทั้งด้วยจิตวิญญาณ ด้วยวัฒนธรรม และหลักธรรมคำสอนของศาสนา ประเทศไทยจึงกำหนดให้วันที่ 5 ธันวาคมของทุกปี อันเป็นวันคล้ายวันเฉลิมพระชนมพรรษาของพระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร เป็น “วันพ่อแห่งชาติ” ที่ทรงเป็นนาถ(ที่พึ่ง) และศูนย์รวมใจของคนไทยทั้งปวงผู้ทรงเปรียบประดุจบิดาแห่งราษฎร ซึ่งได้จัดให้มีขึ้นครั้งแรก เมื่อวันที่ 5 ธันวาคม พ.ศ.2523 โดยคุณหญิงเนื้อทิพย์ เสรมสุต นายกสมาคมผู้อาสาสมัคร และช่วยการศึกษา เป็นประธานจัดงาน และกำหนดดอกไม้สัญลักษณ์เป็น “ดอกพุทธรักษา” ซึ่งมีมงคลนามเป็นดอกไม้ในวันพ่อ โดยการจัดงานวันพ่อครั้งแรกนั้นหาได้เป็นองค์กรภาครัฐไม่ หากแต่เป็นสมาคมของผู้บำเพ็ญประโยชน์ของภาคเอกชน ที่ริเริ่มจัดงานขึ้นด้วยสำนึกในพระมหากรุณาธิคุณและเทิดพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร ในฐานะแห่งการรับรู้ถึงพระราชกรณียกิจน้อยใหญ่นานัปการ ดุจดั่ง “พ่อแห่งแผ่นดิน” อีกทั้งเพื่อเป็นการเทิดทูนพระคุณของพ่อและยกย่องบทบาทของพ่อที่มีต่อครอบครัวและสังคมตามรอยเบื้องพระยุคลบาท

⁴ ยุคกลาง คือ ช่วงเวลาตรงกลางของกระบวนการเปลี่ยนผ่านในประวัติศาสตร์ตะวันตก คือ สมัยคลาสสิก สมัยกลาง และสมัยใหม่ ช่วงเวลาในประวัติศาสตร์ยุโรป ตั้งแต่คริสต์ศตวรรษที่ 5 ถึงคริสต์ศตวรรษที่ 15 โดยปกติแล้วเริ่มนับตั้งแต่การล่มสลายของจักรวรรดิโรมันตะวันตก (การสิ้นสุดของสมัยคลาสสิก) จนถึงการเริ่มต้นของสมัยฟื้นฟูศิลปวิทยา นอกจากนี้ สมัยกลางยังถูกแบ่งออกเป็นสามช่วงเวลา คือ ต้นสมัยกลาง (Early Middle Ages), สมัยกลางยุครุ่งโรจน์ (High Middle Ages) และปลายสมัยกลาง (Late Middle Ages) อ่านเพิ่มเติมที่ ฮาร์มัน คริส, ประวัติศาสตร์โลกฉบับประชาชน: จากยุคหินถึงสหัสวรรษใหม่, (กรุงเทพฯ: โครงการจัดพิมพ์คบไฟ/มูลนิธิเพื่อการศึกษาประชาธิปไตยและการพัฒนา, 2557), หน้า 165-169, และ ธนู แก้วโอภาส, ประวัติศาสตร์โลก, พิมพ์ครั้งที่ 3, (กรุงเทพฯ: สุขภาพใจ, 2542), หน้า 205 - 353

⁵ Wikipedia. Father's Day. สืบค้นเมื่อ 4 พ.ย.63, จาก https://en.wikipedia.org/wiki/Father%27s_Day#Thailand

วันพ่อแห่งชาติในประเทศไทย เป็นวันสำคัญอันเกี่ยวเนื่องด้วยสถาบันพระมหากษัตริย์ อันเป็นที่เคารพสักการะที่อยู่คู่สังคมไทยอย่างช้านาน การดำรงอยู่ของสถาบันพระมหากษัตริย์มีส่วนสัมพันธ์ใกล้ชิดกับบทบาทการเป็นศูนย์กลางของชาติ ศูนย์กลางทางวัฒนธรรมและศาสนา รวมทั้งสัมพันธ์กับแนวคิดที่ว่า “พระมหากษัตริย์ทรงเป็นสมมติเทพ สมมติเทวดา” สถานการณ์เป็นสมมติเทพสมมติเทวดา ของพระมหากษัตริย์ พิจารณาได้จากสิ่งต่าง ๆ หลายประการ ไม่ว่าจะเป็นพระนามของพระมหากษัตริย์ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในสมัยอยุธยาที่ทรงเป็นทั้งรามธิบดี (พระราม) เอกาทรธิดศวร (พระอิศวร) ราเมศวร (พระราม และพระอิศวร) ซึ่งเป็นพระนามเทพเจ้าตามคติศาสนาพราหมณ์-ฮินดู หรือทรงเป็นพระพุทธรูปเจ้า อันหมายถึงพระโพธิสัตว์ หรือผู้ที่จะเป็นพระพุทธรูปเจ้าในอนาคตกาล หรือการเป็นพระอินทร์ในพระนาม อินทราชา หรือ อินทราชาข ในพระนามพระบาทสมเด็จพระปรมินทร พระบาทสมเด็จพระปรเมนทร หรือ ซึ่งเป็นเทพเจ้าสำคัญสูงสุดองค์หนึ่งในทางพระพุทธศาสนา เนื่องจากเป็นเทพที่มีบทบาทในการค้าจุนศาสนา อีกทั้งเป็นผู้มีบทบาทเชิงอิทธิปาฏิหาริย์ที่ช่วยให้พระโพธิสัตว์ทุกพระองค์ตรัสรู้อนุตรสัมมาสัมโพธิญาณสำเร็จ⁶ ไม่เฉพาะแต่เจ้าชายสิทธัตถะเท่านั้น นอกจากพระนามแล้ว สิ่งที่สะท้อนสถานะอันเป็นทิพย์ของพระมหากษัตริย์ เช่น พระบรมมหาราชวังที่ประทับอันเป็นสถานที่ศักดิ์สิทธิ์ทุกองค์ การมีเครื่องราชกกุธภัณฑ์

ซึ่งเป็นเครื่องหมายความเป็นรามธิบดี การมีเครื่องราชูปโภค ถือว่า เป็นหมวดของใช้ส่วนพระองค์ที่ผู้อื่นไม่มีสิทธิ์ใช้ ปัจจัยที่สะท้อนทิฬภาวะของพระมหากษัตริย์ได้ชัดเจนที่สุดประการหนึ่ง คือ งานพระราชพิธีต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับองค์พระมหากษัตริย์ เช่น พระราชพิธีบรมราชาภิเษก โดยการตีความจักรวาลคติ และถ่ายทอดออกมาเป็นมณฑลพิธี รวมไปถึงลักษณะทางสถาปัตยกรรม ยังอ้างอิงไปถึงแนวคิดและทัศนคติที่เกี่ยวข้องกับดินแดนบริเวณเขาพระสุเมรุ ย่อมเป็นสิ่งที่กระทำโดยมีความหมายเชิงสัญลักษณ์ ซึ่งความหมายนั้นก็เกี่ยวพันกับทิฬภาวะของพระมหากษัตริย์อย่างลึกซึ้ง ทั้งนี้ เขาพระสุเมรุ คือศูนย์กลางของจักรวาล วิทยาตามคติพราหมณ์และพุทธ คือที่ประทับของพระอินทร์ พระวิษณุ และเป็นส่วนหนึ่งร่วมกับเขาไกรลาสอันเป็นที่ประทับของพระอิศวร โดยนัยดังกล่าว พระมหากษัตริย์ก็เปรียบเสมือนพระอินทร์ และเทพเจ้าองค์อื่น ๆ ปราสาทราชมนเฑียร พระที่นั่งองค์สำคัญที่พระมหากษัตริย์ประทับอยู่ที่นี่ คือ เทพนั้นเอง เป็นที่น่านั่งคิดว่าพระที่นั่งองค์สำคัญพระราชบัลลังก์ที่ประทับ อันเนื่องด้วยพระมหากษัตริย์จะสัมพันธ์กับเขาพระสุเมรุ ทั้งนั้นคงเป็นด้วยเหตุผล 2 ประการ

ประการแรก เขาพระสุเมรุ คือ ศูนย์กลางของจักรวาลตามความเชื่อทั้งศาสนาพราหมณ์และศาสนาพุทธ อีกทั้งยังเป็นที่ตั้งของไพชยนต์มหาปราสาทอันเป็นที่ประทับของพระอินทร์ เทพองค์หนึ่งที่พระมหากษัตริย์ทรงให้ความสำคัญเป็นอย่างยิ่ง

⁶ วินัย พงศ์ศรีเพียร, “ความรู้เรื่องสถาบันพระมหากษัตริย์ และกฎหมายเทียรบาล,” ในสุจิตร์เนื่องในโอกาสสมเด็จพระเจ้าพี่นางเธอ เจ้าฟ้ากัลยาณิวัฒนา กรมหลวงนราธิวาสราชนครินทร์ ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ เสด็จเป็นประธานในงานประชุมสัมมนาทางวิชาการเรื่องกฎหมายตราสามดวง: แว่นส่องสังคมไทย เพื่อเฉลิมพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราช ในโอกาสที่กฎหมายตราสามดวงมีอายุครบ 200 ปี และเฉลิมพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพล อดุลยเดช ในโอกาสที่ทรงครองสิริราชสมบัติปีที่ 60 ในพุทธศักราช 2549 และการเผยแพร่ประชาสัมพันธ์หนังสือ กฎมณฑลเทียรบาล ฉบับเฉลิมพระเกียรติ, ณ ห้องคริสตัล บอลรูม โรงแรมตะวันนารามา, 13 กรกฎาคม 2548 (ม.ป.ท., 2548), หน้า 19

ประการที่สอง สัมพันธ์กับคำประกาศในพระราชพิธีบรมราชาภิเษก เมื่อพระมหากษัตริย์เป็นเอกแสรราชสมบัติแล้ว ได้ทรงตั้งสัตยาธิษฐานว่า “...เรานี้คือเขาพระสุเมรุราช อันตั้งอยู่เป็นหลักพระธรรมในพื้นปฐพีตลอด...”⁷ คำอธิษฐานนี้ชวนให้คิดถึงสิ่งที่พระมหากษัตริย์ทรงประกาศว่าพระองค์คือ “ศูนย์กลางของสรรพสิ่ง” ดังนั้น พระที่นั่ง พระราชบัลลังก์ที่ประทับ ของพระมหากษัตริย์ผู้เปรียบประหนึ่งเป็นดั่งเจ้าแห่งเขาพระสุเมรุ จึงต้องสะท้อนให้เห็นถึงเขาพระสุเมรุอันเป็นแกนกลางของจักรวาลด้วยเช่นกัน

อย่างไรก็ตาม แม้ว่าพระราชพิธี พระราชมนเียร พระราชบัลลังก์ที่ประทับ เครื่องประกอบราชอิสริยยศ ที่มีอยู่เป็นจำนวนมาก ซึ่งล้วนแล้วแต่เป็นข้าวของเครื่องใช้ที่มีลักษณะที่แปลกตา และถูกสร้างสรรค์ขึ้นอย่างงดงาม วัสดุล้ำค่า อย่างหาที่เปรียบไม่ได้ ประจักษ์พยานเหล่านี้ย่อมทำให้ผู้คนที่ประจักษ์ด้วยตา จะอธิบายถึงทิวภาพแห่งองค์พระมหากษัตริย์ที่แผ่ไ้วผ่านสิ่งสำคัญเหล่านี้จะขัดแย้งเป็นสิ่งที่รับรู้ของชนชั้นสูง และผ่านการบอกเล่าถึงสถานภาพอันสูงส่งของพระมหากษัตริย์ผ่านผู้มีภูมิรู้ของนักปราชญ์ราชบัณฑิต อธิบายความไว้วางใจ การอธิบายถึงทิวภาพของพระมหากษัตริย์ที่จะสามารถสร้างความเข้าใจ ความปิติแห่งพระบารมี และความรักเคารพเทิดทูนพูนทวีเพิ่มขึ้น คือ ความรู้และซาบซึ้งผ่านความรู้สึกของพสกนิกร อาณาประชาราษฎร์ของพระองค์ ย่อมแสดงออกถึงพระบารมีแห่งองค์พระมหากษัตริย์อย่างเต็มเปี่ยม ดังเช่นความจงรักภักดีต่อพระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร ตลอดระยะเวลาที่ทรงครองสิริราชสมบัติยาวนานถึง 7 ทศวรรษ ยาวนานที่สุดในประวัติศาสตร์ชาติไทย ได้ทรงประกอบพระราชกรณียกิจในทุกด้านที่จะก่อให้เกิดประโยชน์สุขและความเจริญ

รุ่งเรืองแก่ราชอาณาจักรของพระองค์ครอบคลุมในทุกภูมิภาค ซึ่งทำให้เกิดโครงการต่าง ๆ นับสิพันกว่าโครงการ นอกจากนี้ยังได้พระราชทานพระราชทรัพย์ส่วนพระองค์ เพื่อตั้งเป็นกองทุนสนับสนุนกิจการต่าง ๆ อีกเป็นจำนวนมาก จากการที่พระองค์ได้เสด็จเยี่ยมราษฎรในพื้นที่ต่าง ๆ ทัวราชอาณาจักร ทำให้พระองค์ทอดพระเนตรเห็นสภาพความเป็นจริง และทรงตระหนักถึงปัญหาอันแท้จริงของราษฎร โดยเฉพาะอย่างยิ่งปัญหาของเกษตรกร อาทิ การขาดแคลนแหล่งน้ำ การเพาะปลูกไม่ได้ผล หรือการขาดแคลนที่ดินทำกิน ก็ทรงได้สร้างแนวทางแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ให้แก่ชาวเกษตรกร และด้วยพระราชดำริอย่างผู้มองการณ์ไกลทำให้ปัญหาสามารถแก้ไขได้จริงในระยะยาวบวกกับวิธีการที่สามารถนำมาใช้แก้ปัญหาได้แม้ในเกษตรกรระดับล่าง จึงทำให้ความเป็นอยู่ของชาวเกษตรกรได้รับการฟื้นฟูและมีชีวิตที่ดีขึ้น ดังเช่นแนวทางปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงที่เน้น 3 หลักใหญ่ ๆ คือ ให้รู้จักการพึ่งพาตนเอง การพอเพียง และพอประมาณ และการมีภูมิคุ้มกันที่ดี นอกจากนี้ยังทรงให้ความสำคัญกับการศึกษาทรงตระหนักว่าการศึกษาคือปัจจัยสำคัญของการพัฒนาประเทศชาติ นอกจากการรับโรงเรียนไว้ในพระบรมราชูปถัมภ์แล้วยังทรงจัดตั้งโรงเรียนในถิ่นทุรกันดารหลายแห่งรวมถึงการพระราชทานทุนการศึกษาสำหรับเยาวชนที่ขาดแคลนทุนทรัพย์ทั้งระดับมัธยมและอุดมศึกษา และเมื่อนิสิตนักศึกษาเหล่านี้ได้สำเร็จการศึกษาระดับปริญญาตรีพระองค์ยังได้พระราชทานพระมหากรุณาธิคุณแก่บัณฑิตที่ได้ร่ำเรียนด้วยความวิริยะอุตสาหะด้วยการเสด็จพระราชดำเนินพระราชทานปริญญาบัตร และพระราชทานพระบรมราโชวาทเพื่อชี้แนะแนวทางการปฏิบัติงานและดำเนินชีวิตในสังคมแก่บัณฑิตที่จบการศึกษา นอกจากนั้นแล้วยังทรงส่งเสริมในด้านเทคโนโลยีสมัยใหม่

⁷ รวมเรื่องราชาภิเษก ธรรมเนียมราชตระกูลในกรุงสยาม พระราชทานูกิจ และอธิบายว่าด้วยยศเจ้า, พิมพ์ครั้งที่ 2, (กรุงเทพฯ: บริษัท เอ็ดดิสันเพรสโปรดักส์ จำกัด, 2546), พิมพ์เป็นอนุสรณ์ในงานพระราชทานเพลิงศพ พลอากาศตรี จานน ผุสสุรคำมัลย์ 13 ธันวาคม 2546, หน้า 3.

อย่างจริงจัง ทรงศึกษา ค้นคว้า เรียนรู้ และได้นำมาใช้ประยุกต์กับโครงการตามพระราชดำริต่าง ๆ เช่น การทำฝนหลวง การทำโรงไฟฟ้าพลังน้ำ การประดิษฐ์อุปกรณ์ทางการแพทย์ การออกแบบและต่อเรือใบ รวมถึงประยุกต์เป็นการต่อเรือของกองทัพเรือ การคิดค้นสิ่งประดิษฐ์กึ่งहनน้ำ การนำเทคโนโลยีการสื่อสารดาวเทียมมาใช้ในการสำรวจทรัพยากรธรรมชาติ เป็นต้น ซึ่งได้ทรงริเริ่มให้มีการแก้ไขปัญหาดังต่าง ๆ อย่างเป็นขั้นตอน เริ่มจากการพัฒนาปรับปรุงระบบชลประทาน การพัฒนาปรับปรุงดินให้อุดมสมบูรณ์การตั้งศูนย์ศึกษาการพัฒนาวิธีการเพาะปลูกที่เหมาะสมในแต่ละพื้นที่ การเลี้ยงสัตว์เพื่อการบริโภคและจำหน่าย การส่งเสริมให้เกษตรกรรวมตัวกันในรูปของสหกรณ์ การจัดตั้งธนาคารโค กระบือ การเข้าร่วมกิจการด้านศิลปาชีพ จนได้รับการถวายพระเกียรติคุณให้ทรงเป็น “พ่อ หรือ พระบิดา” ในสหวิทยาการกว่า 10 ด้าน ดังนี้

1. พระบิดาแห่งฝนหลวง
2. พระบิดาแห่งการวิจัยไทย
3. พระบิดาแห่งการอนุรักษ์มรดกไทย
4. พระบิดาแห่งการจัดการทรัพยากรน้ำ
5. พระบิดาแห่งเทคโนโลยีของไทย
6. พระบิดาแห่งนวัตกรรมไทย
7. พระบิดาการประดิษฐ์ไทย
8. พระบิดาการโคนมไทย
9. พระบิดามาตรฐานการช่างไทย
10. พระบิดาการวิจัยและพัฒนาข้าวไทย

พระราชกรณียกิจต่าง ๆ มากมายนี้เองที่สะท้อนให้เห็นถึงทิวภาพแห่งพระมหากรุณาธิคุณ พระอัจฉริยภาพมิต์ศักยภาพในทุก ๆ ด้าน มิใช่จะมีแต่ชนชาวไทยเท่านั้นที่สรรเสริญและชื่นชมพระองค์ ครั้งที่พระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร ได้เสด็จพระราชดำเนินเยือนประเทศต่าง ๆ ทั้งในทวีปเอเชีย ทวีปยุโรป และทวีปอเมริกาเหนือเพื่อเจริญพระราชไมตรีระหว่างประเทศไทยกับบรรดามิตรประเทศเหล่านั้นที่มีความสัมพันธ์อันดีอยู่แล้ว ให้มีความสัมพันธ์แน่นแฟ้นยิ่งขึ้น ทุกครั้งที่เสด็จพระราชดำเนินไปยังประเทศใดจะทรงนำความปรารถนาดีของประชาชนชาวไทยไปยังประเทศต่าง ๆ นั้นด้วย และเมื่อประมุขของประเทศต่าง ๆ เดินทางมาเยือนประเทศไทย พระองค์ทรงต้อนรับด้วยสันถวไมตรี อ่อนน้อมยังความปลาบปลื้มและประทับใจแก่พระราชอาคันตุกะเหล่านั้นเป็นอย่างยิ่งทำให้ประเทศไทยเป็นที่รู้จักกันอย่างกว้างไกลมากยิ่งขึ้นนับว่า เป็นประโยชน์ต่อประเทศไทยอย่างมหาศาลจากพระบรมราชปรีชาญาณ และพระมหากรุณาธิคุณนี้เอง ทำให้ประชาชนทั้งชาวไทยและชาวต่างประเทศไม่ว่าเชื้อชาติศาสนาใด ต่างซาบซึ้งในพระมหากรุณาธิคุณและมีความปลื้มปิติใจ นำพระองค์เป็นแบบอย่างและแนวทางในการดำเนินชีวิต คือ มีความขยันหมั่นเพียรในการทำงานต่าง ๆ อุตสาหะอดทนทำงานนั้น ๆ

จนเสร็จสิ้นไม่ทอดยถ์ต่อการทำงานที่ยากลำบาก ดำเนินชีวิตด้วยความเรียบง่ายไม่ฟุ้งเฟ้อ และทรงมีพระราชดำรัสให้ประชาชนรู้จักประหยัดอดออม ใช้จ่ายอย่างพอเพียง และใช้จ่ายด้วยความจำเป็น ถือประโยชน์เป็นหลัก โดยทรงเป็นแบบอย่างให้แก่ประชาชน รักและช่วยเหลือซึ่งกันและกันในทุกขณะ มีความสามัคคี ประองตอง และเป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกัน

ด้วยความรักและเมตตาอย่างบริสุทธิ์ใจของพระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร ที่เป็นเสมือนความรักของบุพการีที่มีให้ต่อลูก คือ การรักอย่างไม่มีเงื่อนไข รักอย่างไม่มีสิ่งใดมาเปรียบและรักอย่างไม่มีหวังผลตอบแทน หวังเพียงให้ลูกได้เติบโตขึ้นเป็นบุคคลที่มีศักยภาพ และเป็นคนดีของประเทศชาติทุกคนอาจรับรู้ในความรักของผู้เป็นบิดาที่ทนุถนอมลูกในอ้อมอกของตนเป็นอย่างดี “ความรักของในหลวง” ก็เป็นเช่นนั้น แต่ความรักของพระองค์เป็นความรักที่ยิ่งใหญ่ เป็นความรักที่มีไว้เพื่อราษฎรกว่าเจ็ดสิบล้านคน เป็นความห่วงใยที่มีให้แก่คนมากมาย เป็นการปกป้องที่มีต่อทุกชีวิตทรงเป็นบุคคลที่มีพระคุณและสำคัญยิ่งต่อแผ่นดินสยาม ดังกระแสพระราชดำรัสตอนหนึ่งของสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ พระบรมราชชนนีพันปีหลวง เนื่องในโอกาสวันเฉลิมพระชนมพรรษา พ.ศ.2526 สะท้อนได้เป็นอย่างดีถึงเหตุผลที่ทำให้ในหลวง รัชกาลที่ 9 ต้องทรงงานตรากตรำอย่างหนัก เพื่อช่วยประชาชนให้พ้นจากความทุกข์ยาก “...รับสั่งว่าเราต้องตอบแทนความรักของประชาชนด้วยการกระทำมากกว่าคำพูด ทำทุกสิ่งทุกอย่างที่จะบำบัดความทุกข์ของเขา เพราะเขาเป็นหลักพึ่งพาของพระมหากษัตริย์ตลอดเวลา...จึงตัดสินใจพระทัยว่า

การที่จะเสด็จฯ ไปไหน ๆ แล้วแจกผ้าห่มแจกเสื้อผ้าเป็นการมมหาสมุทร อย่างไรก็ช่วยไม่ได้หมด ทางที่ดิฉันคิดว่าต้องลงไปพูดคุยกับเขา เรียกว่าสอบถามถึงความทุกข์ของเขาว่าอยู่ที่ไหน...เมื่อเริ่มตั้งพระทัยเช่นนั้น ก็เริ่มทรงศึกษาแผนที่ ซึ่งกรมแผนที่และกรมชลประทานช่วยเหลืออยู่ตลอดเวลา ได้รัฐบาลที่คอยช่วยเหลือ เกื้อกูลพระองค์ตลอดเวลา เพื่อที่จะได้ทรงตอบแทนพระคุณประชาชนได้อย่างเต็มที่...”⁸ พระมหากษัตริย์องค์นี้ จึงเป็นเหตุถึงความรักความเทิดทูนบูชาของเหล่าพสกนิกรทุกหมู่เหล่าที่พร้อมใจกันยกย่องพระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร ไว้ในฐานะผู้ทรงเป็นเสมือนพ่อของแผ่นดิน เป็นพ่อที่คอยห่วงใยดูแลทุกข์สุขลูก ๆ ทุกคนที่อาศัยอยู่บนผืนแผ่นดินแห่งนี้จะร่มเย็นเป็นสุขตลอดระยะเวลา 70 ปี ที่ทรงสิริครองราชสมบัติ สะท้อนให้เห็นถึงทิพภาวะแห่งพระมหากษัตริย์เจ้าที่มีได้เกิดขึ้นด้วยพระราชพิธี พระราชประเพณี หากแต่เป็นทิพภาวะที่เกิดขึ้นด้วยความรับรู้ของอาณาราษฎรทุกหมู่เหล่า เป็นการแสดงออกถึงความกตัญญูตักเตือนต่อพระมหากษัตริย์ ในวันที่ 5 ธันวาคม ของทุกปี พสกนิกรต่างบำเพ็ญกุศล บำเพ็ญประโยชน์เพื่อถวายเป็นพระราชกุศล และต่างถือว่าวันดังกล่าวเป็นห้วงแห่งการแสดงความรัก ความกตัญญูตักเตือนต่อพ่อของตนเอง ที่เรียกว่า “วันพ่อแห่งชาติ” อันเป็นวันพ่อของคนในชาติ ก่อนที่จะมีการประกาศกำหนดวันสำคัญของชาติให้วันที่ 5 ธันวาคม เป็นวันชาติ วันพ่อแห่งชาติ เมื่อวันที่ 21 พฤษภาคม พ.ศ.2562 ภายหลังการเสด็จสวรรคตของพระองค์ โดย พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว รัชกาลปัจจุบัน ทรงพระอนุสรณ์คำนึงถึงพระมหากษัตริย์และพระกตัญญูตาคุณที่มีต่อ

⁸ สำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรี, ประมวลพระราชดำรัสสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ ที่พระราชทานในโอกาสวันเฉลิมพระชนมพรรษา, จัดพิมพ์เพื่อเฉลิมพระเกียรติสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ ในนามคณะกรรมการฝ่ายประมวลผลเอกสารและจดหมายเหตุ ในคณะกรรมการอำนวยการจัดงานเฉลิมพระเกียรติสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ เนื่องในโอกาสพระราชพิธีมหามงคลเฉลิมพระชนมพรรษา 6 รอบ 12 สิงหาคม 2547, (กรุงเทพฯ: สำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรี, 2548)

พระบรมราชชนกสอดคล้องกับความรู้สึกศรัทธาบูชา อาลัยรักเทิดทูนของปวงชนชาวไทยทั้งปวงในฐานะ “พ่อแห่งแผ่นดิน” จึงมีพระบรมราชโองการโปรดเกล้าฯ ประกาศให้ วันที่ 5 ธันวาคม อันเป็นวันคล้ายวันเฉลิม พระชนมพรรษาของพระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร เป็น วันพ่อแห่งชาติ และวันชาติ และรัฐบาลได้ประกาศให้เป็น วันสำคัญตั้งความละเอียดในราชกิจจานุเบกษา ความว่า

“...มีพระบรมราชโองการโปรดเกล้าโปรดกระหม่อม ให้กำหนดว่า วันที่ 5 ธันวาคมของทุกปี เป็นวันคล้าย วันพระบรมราชสมภพของพระบาทสมเด็จพระบรม- ชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร เป็นวันชาติ และเป็นวันพ่อแห่งชาติ ประกาศ ณ วันที่ 21 พฤษภาคม พุทธศักราช 2562 เป็นปีที่ 4 ในรัชกาล ปัจจุบัน และคณะรัฐมนตรีได้มีประกาศสำนักนายกรัฐมนตรี เรื่อง กำหนดวันสำคัญของชาติ ดังนี้

“...ตามที่พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพล อดุลยเดช บรมนาถบพิตร เสด็จสวรรคต เมื่อวันที่ 13 ตุลาคม 2559 ยิ่งความเศร้าสลดอย่างยิ่งใหญ่มาสู่พลกนิกร ชาวไทย และด้วยพระมหากรุณาธิคุณ ที่พระราชทานต่อ ประเทศชาติและประชาชนเสมอมา ปวงชนชาวไทยทั้งปวง จึงน้อมสำนึกในพระมหากรุณาธิคุณ และตระหนักถึงความ สำคัญของวันที่ 5 ธันวาคม ซึ่งเป็นวันคล้ายวันเฉลิมพระชนม พรุษของพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช บรมนาถบพิตร จึงมีพระราชโองการโปรดเกล้าฯ ให้กำหนด ว่า วันที่ 5 ธันวาคมของทุกปีเป็นวันสำคัญของชาติไทย ดังนี้ 1. เป็นวันคล้ายวันเฉลิมพระชนมพรรษาของ พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช บรมนาถบพิตร 2. เป็นวันชาติ 3. เป็นวันพ่อแห่งชาติ ทั้งนี้ ตั้งแต่วันที่ 6 กุมภาพันธ์ พ.ศ.2560...”⁹

⁹ สำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรี, ประมวลพระราชดำรัสสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ ที่พระราชทานในโอกาสวันเฉลิมพระชนมพรรษา, จัดพิมพ์เพื่อเฉลิมพระเกียรติสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ ในนามคณะกรรมการฝ่ายประมวลผลเอกสารและจดหมายเหตุ ในคณะกรรมการอำนวยการจัดงานเฉลิมพระเกียรติสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ เนื่องในโอกาสพระราชพิธีมหามงคล เฉลิมพระชนมพรรษา 6 รอบ 12 สิงหาคม 2547, (กรุงเทพฯ: สำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรี, 2548)

ด้วยเหตุทั้งปวงดังที่กล่าวมาแล้ว จึงนับได้ว่า วันชาติของไทย เป็นวันสำคัญที่เกี่ยวข้องด้วยสถาบันพระมหากษัตริย์ ตั้งแต่ปี พ.ศ.2503 เป็นต้นมา หรือกว่า 6 ทศวรรษมาแล้ว และยังเป็นวันพ่อแห่งชาติโดยการรับรู้ และการเฉลิมฉลองในวาระอันเป็นมงคลประเทศ และมงคลของแต่ละครอบครัวมาโดยตลอด เป็นทิวภาวะที่เกิดขึ้น

จากพระมหากษัตริย์คุณที่พระราชทานไว้เป็นมรดกอันล้ำค่าให้อาณาประชาราษฎร์ได้ปฏิบัติบูชาด้วยความศรัทธาอาลัยรัก และความกตัญญูกตเวทิต่อพ่อแห่งแผ่นดินในวันพ่อแห่งชาติ และวันสำคัญของชาติที่เกี่ยวข้องด้วยสมเด็จพระบรมบพิตรพระราชสมภารเจ้า ผู้ทรงพระคุณอันประเสริฐพระองค์นี้

เอกสารอ้างอิง

- “การกำหนดวันสำคัญของชาติไทย” (22 พฤษภาคม 2562). *ราชกิจจานุเบกษา*. เล่ม 136 ตอนพิเศษ 129 ง หน้า 1. โครงการจัดพิมพ์คปไฟ/มูลนิธิเพื่อการศึกษาประชาธิปไตยและการพัฒนา. (2547). กรุงเทพฯ.
- “วันชาติ” (1 สิงหาคม 2481). *ราชกิจจานุเบกษา*. เล่ม 55. หน้า 1322.
- “ให้ถือวันพระราชสมภพเป็นวันเฉลิมฉลองของชาติไทย” (24 พฤษภาคม 2503). *ราชกิจจานุเบกษา*. เล่ม 77 ตอนที่ 43. หน้า 1452.
- ธนู แก้วโสภาส. (2542). ประวัติศาสตร์โลก พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพฯ: สุขภาพใจ.
- วินัย พงศ์ศรีเพียร. (2548). *ความรู้เรื่องสถาบันพระมหากษัตริย์ และกฎหมายไทย*. ม.ป.ท. (สุจิตร์).
- รวมเรื่องราชาภิเษก ธรรมเนียมราชตระกูลในกรุงสยาม พระราชทานกิจ และอธิบายว่าด้วยยศเจ้า (พิมพ์ครั้งที่ 2). (2546). ในงานพระราชทานเพลิงศพ พลอากาศตรี จานง ผุสสรคามลย์ 13 ธันวาคม 2546, หน้า 3. กรุงเทพฯ: บริษัท เอ็ดดิสันเพรสโปรดักส์ จำกัด.
- สำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรี. (2548). *ประมวลพระราชดำรัสสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ ที่พระราชทานในโอกาสวันเฉลิมพระชนมพรรษา*. กรุงเทพฯ: สำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรี.
- Wikipedia. *Father's Day*. สืบค้นเมื่อ 4 พ.ย.63, จาก https://en.wikipedia.org/wiki/Father%27s_Day#Thailand